

FOTOĞRAFLAR: Paul Toman

GELENEKTEN GELEN

Kanada'nın Atlantik Okyanusu kıyılarında yaşayan bir Kızılderili kabilesi olan Mi'kmaq halkı için inşa edilen Pictou Sağlık Merkezi, kabilenin mimari geleneğinin günümüze bir yansıması. Projenin mimarı Richard Kroeker'in yerli halkın yapım tekniklerini ve malzeme bilgisini gözlemleyerek geliştirdiği mimari tasarım, hem biçimsel hem yönetsel olarak geleneğin bir devamı niteliğinde. Avan projeden uygulamaya dek yerli halkın da söz sahibi olduğu projeye ilgili Kroeker'le bir söyleşi gerçekleştirdik.

Enise B. Karaçizmeli

EBK: Siz uzun yıllar yerli halkların malzeme geleneği ve bu araştırmalarla yeni bina tipleri geliştirme yöntemleri üzerine çalıştınız. Pictou Sağlık Merkezi'nin Mi'kmaqların mimari geleneğinden nasıl evrildiğinden bahsedebilir misiniz?

RICHARD KROEKER: Mi'kmaqların malzeme geleneğine olan ilgim, huş ağacı kabuklarından ve çok ince ahşap şeritlerden yaptıkları geleneksel kanolar üzerine bir araştırmayla başladı. Yapısal stratejilerinin teknik karmaşıklığı, daha da önemlisi kanonun şekillendiği süreç, beni hayrete düşürdü. Kanonun her parçası, bir sonraki parçayı şekillendirmek için kalıp olarak

**PISKWEPAQ DESIGN
PICTOU SAĞLIK MERKEZİ**

kullanılıyordu ve bu yüzden çizime gerek kalmıyordu, yararlılığa dayanan ortak bir strateji ve net bir karar verme süreci gerekliydi sadece. Ben de bunun bina tasarlamak için önemli bir yöntem olduğunu düşünmeye başladım. Bu yöntem çok açık ve basit araçlarla harika biçimsel ve mekânsal karmaşıklıkların yaratılmasına olanak tanıdı.

Mi'kmaq geleneğinin doğal malzemelere, özellikle de ahşaba ilişkin hassasiyeti de ilgimi çekti. Malzemeleri miras kalan ve bırakılan nesnelere olarak görüyor ve doğada kalıcı olacak şekillerde kullanıyorlar. Mi'kmaq dilinde isimler yok, yalnızca fiiller var. Bu yüzden de her şey nasıl davrandığı ya da davranabileceği üzerinden tanımlanıyor. Ahşap, bir ucundan diğerine sürekliliği olan bir lif demeti olarak görülüyor, bu yüzden de kütükler halinde istifleniyor ve liflerinin ortasından kesmekten kaçınılıyor. Ahşap yeşilken bükülebiliyor, yıllandıkça kuvvetlenip sertleşiyor. Ahşabın tüm bu özellikleri çözülmesi gereken problemlerden ziyade potansiyeller olarak

KARŞI SAYFADA

Sağlık merkezinin girişi güneye bakan bahçeyi kucaklıyor.

BU SAYFADA

SOLDA: Sağlık merkeziyle aynı sistemle inşa edilen atölyede üretilen çaplı keresteler binanın kaplamalarında kullanıldı, fotoğraf: Richard Kroeker.

SOLDA ALTTA: Kuzey cephedeki pencereler kliniklere sabit sabit gün ışığı sağlıyor.

ALTTA: Çatı makasları geleneksel Mi'kmaq yapılarının ahşap kullanımının bir uyarlaması. EN ALTTA: Bekleme salonunda yerel el sanatları sergileniyor.

ALTTA: Çatı detayı, fotoğraf: Richard Kroeker.
EN ALTTA: Binanın ısı koşullarını sağlamak için,
geleneksel Mi'kmaq evlerinde olduğu gibi
yalıtımlı ısı kütlesi kullanılıyor.

SAÇDA: Yapı iskeletinde bölgedeki ormandan
ağaçlar kullanıldı, fotoğraf: Richard Kroeker.
SAÇDA ALTTA: Pencere detayı,
fotoğraf: Richard Kroeker.

görüldüğünde, bunlardan faydalanılabilir. Yapı elemanlarının bükülmesi strüktürel dayanıma katkıda bulunuyor ve onu farklılaştırıyor. Mi'kmaq geleneğinden çıkardığım en bariz ders, tasarım için gerekli olan bilginin malzemede ve içinde bulunulan durumda saklı olduğu; tasarım sürecinin inşaat stratejisi için gerekli bilgiyi edinmek üzere malzeme koşullarının araştırılması ya da malzeme okuması yapılmasından meydana geldiği. Bence, Mi'kmaq geleneklerinin kökenlerinde tüm şeylerin kutsallığı ve bunu izleyen saygı yatıyor. Bunun gösterişli ya da abartılı zannedilmesini istemem; bu, çok sessiz, hatta sıradan bir şekilde gerçekleşiyor. Özellikle de bir tasarımcı için, en az proje alanı kadar malzemenin de anlatacakları var. Bu yüzden de dinleme becerimizi geliştirmeliyiz.

EBK: Konseptten uygulamaya kadar tüm proje sürecinde halkın kararları etkin bir rol oynadı. Bunun tasarıma demokratik bir perspektif kazandırdığını söyleyebiliriz. Projenin farklı

aşamalarında yerli halkla çalışırken edindiğiniz izlenimler neler?

RK: Halkın projeye katılımı binanın başarısı için çok önemliydi. Herhangi bir binanın inşa edilmesi için, referans noktaları ve projeye dahil kararlar ve bunların takibi için de bir altyapı olmak zorunda. Bu referans noktaları halk tarafından yeterince güçlü bir şekilde ortaya konmayınca, bina tasarımlarında referans noktası olarak genellikle klişelere ya da geçmişteki örneklerle başvurulur. Sürdürülebilirlik, kültürel süreklilik konularına yerel çözümler aradığımız bu proje örneğinde, yerel halkla ilgili temel bilgiye sahip olmamız önemliydi. Aynı zamanda mimarın yalnızca yerel beklentileri tespit eden biri olmadığı, yerel halkın bu beklentileri üzerine inşa edilmiş vizyonunu da göz önünde bulundurduğu halk tarafından anlaşılıyordu. Geçmişe dönüp bakıldığında, kararların fikir birliği doğrultusunda verildiği var sayılabilir, ancak durum hiç de böyle değil. Yerel halk, binanın kültürel programıyla ilgili ortak bir görüşü paylaşmıyordu.

Genç ve yaşlıların çoğu binanın yerel kültürleriyle bağı ve bu kültürün geleceğe aktarılması için taşıdığı potansiyeli konusunda çok heyecanlıydı. Ancak bazen sesini yükselten bir grup vardı ki kendi kültürlerinin durumu konusunda çelişik hislere sahiptirler ve etraflarını çevreleyen baskın topluluklar tarafından asimile edilmişlerini temsil eden bir bina yapılmasını istiyorlardı. Bu, hassas bir konu. Binanın somutlaştırdığı kültürel meselelerin ötesinde çok iyi işlemesi gerektiği ve yalnızca verdiği önemli kültürel referanslara indirgenmemesi gerektiğini söyleyenler oldu. Bu da binanın, aynı boyutlardaki konvansiyonel bir binadan %43 daha az enerji harcamasını da sağlayan işleyişinin iyi olması için çok çalışmamızı gerektirdi.

EBK: Strüktürel sistem nasıl oluştu?

RK: Alaçam ahşap çatı makaslarının strüktürel sistemi, Mi'kmaq kültüründeki kulübe ve diğer yapılarıdaki geleneksel ahşap kullanımının araştırılmasıyla geliştirildi. Strüktürel iskelet, bölge

RICHARD KROEKER

Richard Kroeker Kanada Manitoba Üniversitesi'nde çevre çalışmaları, Winnipeg Üniversitesi'nde felsefe ve Architectural Association Londra'da mimarlık okudu. Kanada'nın Nova Scotia eyaletinde Halifax'ta yürüttüğü araştırma ve çalışmaları kültürel süreklilik ve çevresel önlemlerle ilgili konulara odaklanıyor. Kültürleri ve fiziksel çevreleri dış etkenler yüzünden risk altında olan yerli kabilelerle çalışmalar yürüten Kroeker halen Dalhousie Üniversitesi'nde ve Piskwepaq Design'da çalışmalarına devam ediyor.

MİMARİ TASARIM: Piskwepaq Design Inc.

Richard Kroeker, Brian Lilley
İŞVEREN: Pictou Landing Mi'kmaq First Nation,
Kanada Sağlık Bakanlığı

YÜKLENİCİ: Higgins Construction

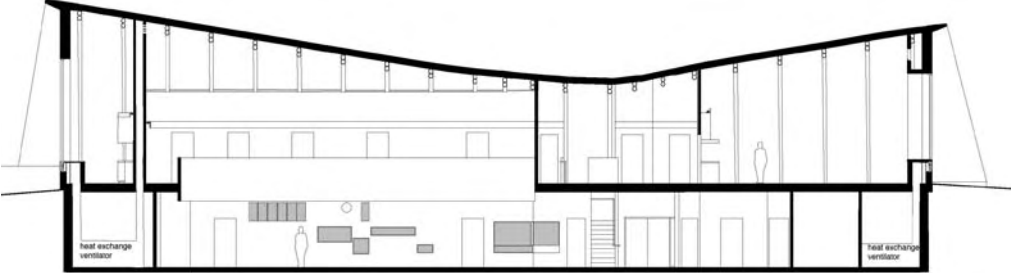
PROJE YÖNETİCİSİ: Kevin Loewen

SORUMLU MİMAR: Peter Henry Architects

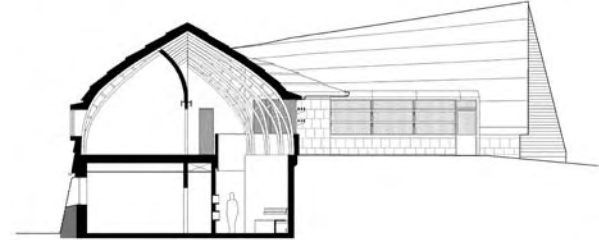
STRÜKTÜREL MÜHENDİSLİK: Roy McBride,

David Bulger

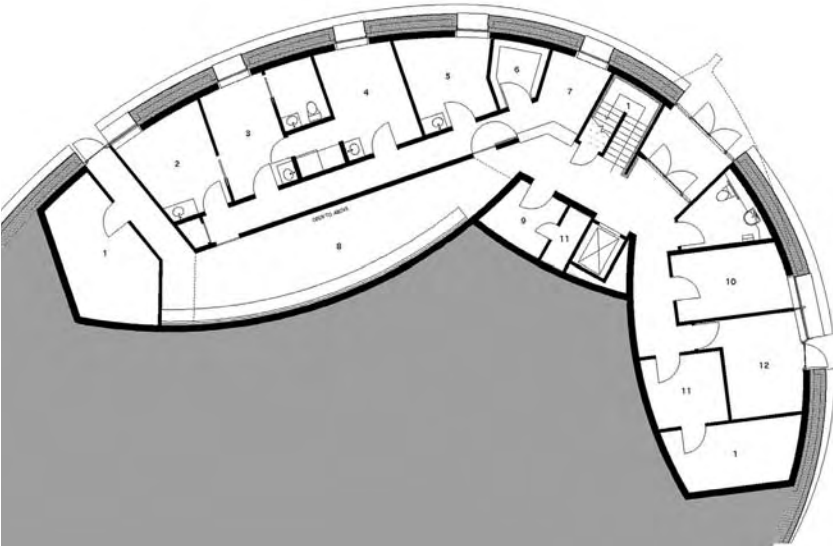
MAKİNE MÜHENDİSLİĞİ: Tom Watson

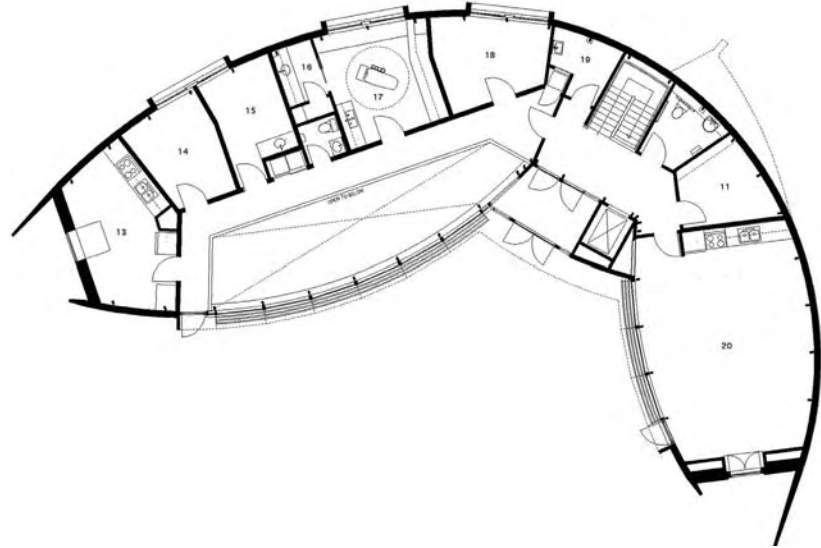
BOY KESİT

EN KESİT

ALK KAT PLANI

ÜST KAT PLANI

halkıyla birlikte ormandaki yerel ağaçlar kullanılarak oluşturuldu. Bu yenilikçi strüktürel sistem, prototipler üzerinde çalışılarak geliştirildi. İnşaatta çalışanlar ilk olarak aynı sistemi kullanarak bir kereste atölyesi inşa ettiler ve bu konuda deneyim kazandılar. Bu atölyede ürettikleri çaplı kereste daha sonra sağlık merkezinin iç ve dış kaplamalarında kullanıldı. Strüktürel analiz, kirişlerde uygulanan birebir ağırlık testleriyle onaylandı. Bağlantılar, trafik işaretlerini sokak lambası direklerine bağlamakta da kullanılan paslanmaz çelik çemberleme ile yapıldı.

EBK: Bina strüktürünün iki parçası var; bu parçalar klinikler, muayenehaneler ve toplantı odalarından oluşuyor. Danışma ve giriş bu iki parça arasında konumlanıyor. Bina içindeki dolaşımı düzenlerken ne gibi ölçütleri göz önünde bulundurdunuz?

RK: Bina, burada yaşayanlar için önemli bir sivil bina olarak işlev görüyor. Bina öyle organize edildi ki ana toplanma mekânı kliniğin çalıştığı saatler

dışında çeşitli toplantı ve etkinlikler için kullanılabilir. Bekleme salonunda da yerel el sanatlarının sergilenebileceği teşhir kutuları bulunuyor.

EBK: Diğer önemli bir konu da binanın enerji kullanımı. Doğal ışık ve havalandırma ve yeraltı su kaynaklarından yararlanılarak yapılan ısıtma ve soğutma sayesinde bina, özdeş bir yapıya oranla %43 daha az enerji tüketiyor.

RK: Bu iklimdeki enerji tüketiminin çoğu, kışın karşılaşılan ısıtma gereksiniminden kaynaklanıyor. Bu nedenle, içeri giren temiz havayı dışarı atılan havayla ısıtmak için ısı geri kazanım vantilatörleri kullandık. Yapı bölümünün baca etkisi, bu sistemin daha verimli çalışmasını sağlıyor. Buna ek olarak diğer ısıtma-soğutma sistemleri, jeotermal su kaynaklarından besleniyor. Ayrıca binanın ısı koşullarını sabitlemek için yeraltındaki kısmının yalıtımlı ısı kütlesi kullanılıyor. Geleneksel Mi'kmaq evlerinin bodrumlarında da bu yöntem kullanılıyordu: Strüktür,

yalıtım ve kaplamadan oluşan hafif katmanlarla çevrili büyük bir ısı deposu yaratmak için zemine ısıtılmış taşlar yerleştiriyorlardı.

EBK: Binanın çevresindeki peyzajla nasıl bir ilişki içinde olduğunu anlatabilir misiniz?

RK: Bina, biçimi güneye bakan, rüzgârdan korunaklı bir bahçeyi kucaklıyor. İçinde bir de şifa bahçesi barındıran bu mekân, topluluğun merkezini tanımlıyor. Kuzeyden ve batıdan esen soğuk rüzgarlar nedeniyle kuzey tarafında eğrisel bir dönüş yapan bina, bu merkezi mekânın etrafını sarmalıyor. Kültürel asimilasyon yüzünden geleneksel şifa yöntemlerine dair bilginin çoğu kaybolmuş olsa da şifa bahçesi bu bilgiyi yeniden canlandırmak için oluşturuldu. Kuzey cephedeki pencereler, kliniklere sabit bir gün ışığı sağlıyor ve okyanus manzarasını içeri alıyor. Bina, arsanın doğal eğimine uyum sağlıyor, böylelikle her kata zemin kotundan ulaşılabilir ve toprağın ısı depolama potansiyelinden yararlanılıyor.